

SCRÚDUIMHIR 	
---	--

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2013

GAEILGE – ARDLEIBHÉAL – PÁIPÉAR I

(150 marc)

DÉARDAOIN, 6 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 go dtí 11.30

Don Scrúdaitheoir

CUID	A		B		C		
CEIST	1	2	1	2	1	2	IOMLÁN
MARC							
Cluastuisicint					GAEILGE →		
					Iomlán na marcanna →		

STAMPA AN IONAIID

N.B. Caithfeadh an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar.

Scríobh freagraí ROINN I ar an scrúdpháipéar féin.

Scríobh freagraí ROINN II, ROINN III agus ROINN IV i do fhreagarleabhar.

N.B. Bíodh na freagraí i nGaeilge ach amháin nuair nach gá sin.

CUID A

Cloisfidh tú giota cainte ó bheirt daoine óga sa chuid seo. Cloisfidh tú gach giota díobh **faoi dhó**. Beidh sos tar éis gach giota a chloisfidh tú chun seans a thabhairt duit na ceisteanna a bhaineann le gach giota cainte a fhreagairt. Éist go cúramach leis na giotaí cainte agus líon isteach an t-eolas atá á lorg sna greillí ag **1** agus **2** thíos.

1.

AN CHÉAD CHAINTEOIR

Ainm	<i>Fiachra Standún</i>
Cár rugadh Fiachra?	
Cén tslí bheatha atá ag a dhaid?	
Cad é an caitheamh aimsire is fearr leis?	
Breac síos an t-ainm atá ar an mbád.	

2.

AN DARA CAINTEOIR

Ainm	<i>Bríd Nic Aoidh</i>
Cé acu is óige, Bríd nó Máire?	
Cá raibh Bríd agus Siún ar an Satharn?	
Cén scannán a chonaic siad?	
Cad is dóigh le Bríd faoin aisteoir, Martin Freeman?	

CUID B

Cloisfidh tú fógra agus píosa nuachta sa chuid seo. Cloisfidh tú gach ceann díobh **faoi dhó**. Éist go cúramach leo. Beidh sos tar éis gach ceann a chloisfidh tú chun seans a thabhairt duit na ceisteanna a bhaineann le gach ceann acu a fhreagairt.

1. FÓGRA

(a) Cén fáth a mbeidh an trácht trom ar na bóithre tráthnóna?

(b) Cén chomhairle a chuireann an Garda Síochána ar thiománaithe?

(c) Cad a bheidh á n-úsáid ar fud na tíre?

---

2. PÍOSA NUACHTA

(a) Cathain a thug an tUachtarán, Micheál D. Ó hUiginn, cuairt ar *The Emerald Grounds*?

(b) Cá bhfuil *The Emerald Grounds* suite?

(c) Cé a bhí in éineacht leis an Uachtarán?

CUID C

Cloisfidh tú **dhá** chomhrá sa chuid seo. Cloisfidh tú gach comhrá díobh **faoi dhó**. Cloisfidh tú an comhrá ó thosach deireadh an chéad uair. Ansin cloisfidh tú é ina **dhá** mhír an dara huair. Beidh sos tar éis gach míre díobh chun seans a thabhairt duit an cheist a bhaineann leis an mír sin a fhreagairt.

1. COMHRÁ A hAON

An Chéad Mhír

- (a) Cén áit sa scoil a bhfaca Aoife a cara, Niamh, an lá sin?

An Dara Mír

- (b) Cén fáth go bhfuil Niamh trí chéile?

- (c) Cad é a iarrann Niamh ar Aoife?

---

2. COMHRÁ A DÓ

An Chéad Mhír

- (a) Cad a shíl Seosamh a bhí mícheart le Brian?

An Dara Mír

- (b) Cén fáth a raibh Jim Mc Guinness sa chlub an oíche roimhe sin?

- (c) Cén t-amhrán a chan an banna ceoil, *Rory and the Island*?

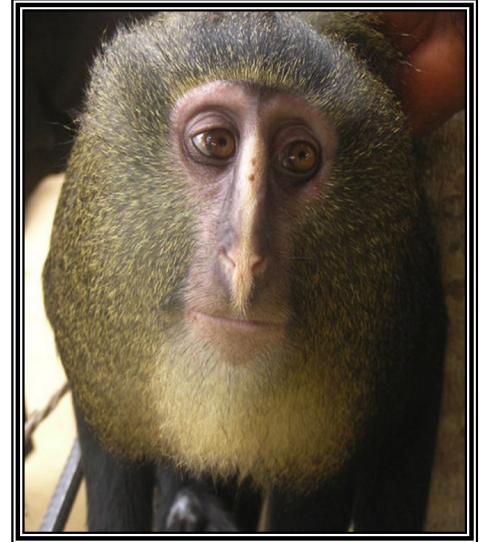
Scríobh freagraí ROINN II i do fhreagarleabhar.

Ceist 1. Freagair A agus B anseo.

A (20 marc)

Léigh an píosa iriseoireachta seo atá bunaithe ar fhoinní éagsúla agus freagair na ceisteanna a ghabhann leis. *Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.*

Lesula - Moncaithe le Súile Uaigneacha

1. Is moncaithe iad na Lesula. Is i bhforaoisí an Chongó ar mhóir-roinn na hAfraice a chónaíonn siad. Obenge a thugtar ar an gceantar. Áit iargúlta is ea í agus níl mórán daoine ina gcónaí ann. Is é an baile mór is cóngaraí di ná Opala. Ba ansin in Opala sa bhliain 2007 a tháinig an bitheolaí, John Hart, ar an gcéad cheann de na Lesula a chonaic sé riamh go dtí sin. Bhí an moncaí mar pheata tí ag príomhoide scoile.
2. Cé go raibh cur amach ag muintir an cheantair ar na moncaithe, bhí Hart cinnte de gur speiceas nua moncaithe a bhí feicthe aige. I mí Mheán Fómhair 2012 foilsíodh an scéal sna meáin chumarsáide go raibh speiceas nua moncaithe aimsithe sa Chongó agus foilsíodh an chéad ghrianghraf de na moncaithe seo.
3. Is é an grianghraf seo an rud a bhaineann geit as daoine. Tá ceannaghaidh agus cuntanós an chréatúir ann thar a bheith daonna. Tá tuiscint agus trua le sonrú sna súile. Shílfeá go raibh na súile bog le deora agus go raibh an créatúr i ndiaidh a bheith ag caoineadh nó go dtosódh sé ag caoineadh nóiméad ar bith. Luadh go raibh an grianghraf cosúil leis an bportráid a phéinteáil Rembrandt dá mhac, Titus.
4. Maraítear na Lesula i gceantar Obenge ar mhaithe lena gcuid feola. Má leanann an nós seo ar aghaidh, ní fada go mbeidh an speiceas i mbaol. Tá an timpeallacht, na foraoisí tiubha, a gcónaíonn na moncaithe seo iontu slán go fóill ach dá dtosófaí ag leagan na gcrann nó ag mianadóireacht sa cheantar bheadh na moncaithe i mbaol freisin.
5. An amhlaidh go bhfuil na súile uaigneacha ar cheannaghaidh an mhoncaí sa ghrianghraf ag tabhairt teachtaireachta dúinn? ‘Lig dom le do ghnó, a dhuine chóir. Lig dom luascadh anonn is anall ó ghéag go géag i measc na gcrann. Cuimhnigh, a chara ghil, gur ar scáth a chéile a mhairimid.’

Ceisteanna (iad ar cómharc)

- (i) (a) Cén áit sa Chongó a bhfuil na Lesula ina gcónaí ann?
(b) Cá raibh an moncaí seo nuair a chonaic John Hart é in Opala?
- (ii) (a) Cén rud a raibh Hart cinnte de nuair a chonaic sé an moncaí in Opala?
(b) Cathain a foilsíodh an scéal i dtaobh na Lesula?
- (iii) (a) Tabhair dhá phíosa eolais faoi shúile an mhoncaí atá sa ghrianghraf?
(b) Cuireadh an grianghraf i gcomparáid le portráid. Cén phortráid?
- (iv) (a) Cén fáth a bhfuil na Lesula i mbaol anois?
(b) Luaigh slí **amháin** a bhféadfaí timpeallacht na moncaithe a scrios.
- (v) Tá teachtaireacht ag ‘na súile uaigneacha’ dúinn, dar leis an údar. Luaigh **dhá** píosa eolais, as **alt 5**, i dtaobh na teachtaireachta.

Portráid dá mhac,
Titus, le Rembrandt

B (20 marc)

Léigh an píosa iriseoireachta seo (bunaithe ar alt sa ríomhíris *Gaelport.com*) agus freagair na ceisteanna a ghabhann leis. *Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.*

Ócáid Shóisialta Ghaeilge

1. Tá méadú mór tagtha le tamall de bhlianta anuas ar líon na ndaoine a dhéanann cumarsáid lena chéile ar an idirlíon agus sna meáin dhigiteacha. Is cuid lárnach choitianta de shaol na cumarsáide sa lá atá inniu ann iad na hócáidí líonraithe shóisialta. Bhí an chéad *tweetup* as Gaeilge, an #Gtuít, ar siúl i mBaile Átha Cliath ar 27 Meán Fómhair, 2012. Bhailigh tuíteálaithe na Gaeilge le chéile an lá sin sa Culture Box i mBarra an Teampaill, Baile Átha Cliath.
2. Is é an leagan amach a bhíonn ar *tweetup* go mbuaileann tuíteálaithe lena chéile in ionad sóisialta éigin. Thug an ócáid seo i mBarra an Teampaill deis do Ghaeilgeoirí teacht le chéile, líonrú lena chéile agus aithne a chur ar na daoine a bhíonn ag tuíteáil as Gaeilge agus ag glacadh páirte i líonraí sóisialta Gaeilge. Meascán idir *tweetup* agus seisiún eolais a bhí ann ar an lá.
3. Bhí an ócáid seo oscailte do gach aon duine a bhíonn ag úsáid na láithreán líonraithe shóisialta. Bhí Micheál Ó Foighil, duine de bhunaitheoirí an láithreáin líonraithe shóisialta Ghaeilge *Abair Leat*, i láthair ag an ócáid agus rinne sé cur síos ar an bhfeachtas *Abair Leat*. Tá an feachtas seo tar éis dul i bhfeidhm ar an aos óg ar YouTube agus sna meáin shóisialta eile. Chomh maith leis sin, labhair Fiachra Ó Marcaigh, stiúrthóir an chomhlachta *Amas*, faoi na forbairtí nua atá i ndán do chúrsaí teicneolaíochta maidir le líonraí sóisialta sna blianta amach anseo.
4. Ba é *Gaelport.com* a d'eagraigh an ócáid. Dúirt Niamh Ní Shúilleabháin, eagarthóir na ríomhírise *Gaelport.com*, go raibh súil aici go gcuirfeadh an #Gtuít tús le plé agus le díospóireacht ar na forbairtí is úire atá ag teacht chun cinn ar an idirlíon agus sna meáin dhigiteacha. "Rachaidh na forbairtí seo chun tairbhe do chainteoirí Gaeilge agus d'fhoghlaimoirí araon," a dúirt sí.

Ceisteanna (iad ar cómharc)

- (i) (a) Cén dáta a raibh an ócáid líonraithe shóisialta, #Gtuít, ar siúl?
(b) Cén leagan amach a bhí ar an ócáid #Gtuít?
- (ii) (a) Luaigh deis **amháin** a thug an ócáid seo do Ghaeilgeoirí?
(b) Ainmnigh duine de bhunaitheoirí *Abair Leat*?
- (iii) (a) Cén post atá ag Niamh Ní Shúilleabháin?
(b) Luaigh rud **amháin** a dúirt Niamh faoi #Gtuít.
- (iv) Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó?
'Chuir na haoi-chainteoirí an lucht éisteachta ar an eolas faoi líonraí sóisialta.'
Alt 1; Alt 2; Alt 3; Alt 4. (Scríobh an freagra sa fhreagarleabhar.)
- (v) Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó?
'Is meán cumarsáide coitianta é an líonra sóisialta faoi láthair.'
Alt 1; Alt 2; Alt 3; Alt 4. (Scríobh an freagra sa fhreagarleabhar.)

Scríobh freagraí ROINN III i do fhreagarleabhar.

Ceist 2. Freagair A agus B anseo.

A (10 marc)

Scríobh Aonghus Ó Buachalla an nóta dialainne seo a leanas faoin tsraith clár *Déanta in Éirinn* a chonaic sé ar TG4. Scríobh Aonghus an píosa san Aimsir Láithreach. Toise go raibh an tsraith clár thart d'iarr an mínteoir air an píosa a scríobh san Aimsir Chaite.

Léigh an nóta dialainne a scríobh Aonghus. Ansin athscríobh an nóta dialainne i do fhreagarleabhar agus cuir na briathra atá sa chló trom san **Aimsir Chaite**.

Sampla: Chaith Manchán Magan neart ama ag dul ó áit go háit.

DÉANTA IN ÉIRINN

Caitheann Manchán Magan neart ama ag dul ó áit go háit. Sa tsraith clár seo **téann** sé timpeall na tíre. **Foghlaimíonn** sé go **bhfuil** sé deacair go leor teacht ar earraí de dhéantús na hÉireann. Fiú nuair a **thiteann** a shúile ar leabhar le húdar Éireannach **baintear** siar as mar níos minice ná a chéile is taobh amuigh den tír a cuireadh an leabhar i gcló.

B (10 marc)

Anseo thíos tá giota téacs faoin ngrúpa *Little Mix*.

Athscríobh na habairtí i do fhreagarleabhar.

- Sna habairtí **2, 3** agus **5**, líon na bearnaí leis an bhfocal/na focail is oiriúnaí.
- Scríobh an leagan cruinn den fhiigiúr atá idir lúbíní in abairt **4** thíos.
- Aimsigh aidiacht **amháin** in abairt **6** thíos agus scríobh i do fhreagarleabhar í.

Sampla: 1. Bíonn blas **ar** an mbeagán má bhíonn an meascán i gceart.

An Meascán Ceart

1. Bíonn blas ..... an mbeagán má bhíonn an meascán i gceart.
2. Níl aon dabht faoi ná go bhfuil sé seo fíor maidir ..... an ngrúpa ceoil *Little Mix*.
3. Bhuaigh *Little Mix* an comórtas..... *The X Factor* sa bhliain 2011.
(a) amhránaíochta (b) amhránaíocht (c) amhránaí (d) amhránacha
4. Tá (4) cailíní sa ghrúpa.
5. D'eisigh *Little Mix* a gcéad albam ..... rith mhí na Samhna seo caite.
(a) in (b) i (c) ins (d) sna
6. Is amhránaí cumasach í gach cailín atá sa ghrúpa.

Scríobh freagraí ROINN IV i do fhreagarleabhar.

Ceist 3. Freagair do rogha **ceann amháin** de **A, B, C** anseo thíos.
(Ní gá níos mó ná leathanach go leith a scríobh.)

A. AISTE nó ALT NUACHTÁIN / IRISE

Scríobh ar do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) An tábhacht a bhaineann le cairde i saol an duine.
- (ii) Mar a chaith mé mo bhreithlá deireanach.
- (iii) Iarscoláire cáiliúil a thug cuairt ar mo scoil féin le déanaí.
- (iv) Cúrsaí faisin i saol na ndaoine óga inniu.
- (v) Comórtas a bhuaigh foireann mo scoile le déanaí.

B. SCÉAL / EACHTRA

Freagair do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) Ceap scéal a mbeadh an giota seo thíos oiriúnach mar **thús** leis:
‘Fuair mé téacs ag am lóin. Níor aithin mé an uimhir ach is duine fiosrach mé.’
- (ii) Eachtra a tharla dom nuair a bhí post páirtaimseartha agam i siopa.

C. DÍOSPÓIREACHT / ÓRÁID

Maidir le do rogha **ceann amháin** de na rúin seo thíos, scríobh an chaint a dhéanfá i ndíospóireacht scoile ar son *nó* in aghaidh an rúin sin:

- (i) ‘Tá ceol agus ceoltóirí an lae inniu thar barr ar fad.’
- (ii) ‘Tá saol na cathrach níos fearr ná saol na tuaithe.’

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán